

INKLYUZIV TA'LIM JARAYONLARINI TASHKIL ETISHDA RAQAMLI TEXNLOGIYALARNING IMKONIYATLARI.

Bobobekova Xulkar Rasulberdievna

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU Samarqand filiali o'qituvchisi

Annotatsiya:

Inkluziv ta'lim jarayonlarini tashkil etishda raqamli texnologiyalar ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, individual yondashuvni qo'llash va maxsus ehtiyojli bolalarning jamiyatga moslashuvini yaxshilash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi roli, o'quv materiallarini moslashtirishda va interaktiv o'qitish usullarini qo'llashda ta'siri tahlil qilinadi.

Maxsus dasturlar, sun'iy intellekt asosidagi yordamchi vositalar, virtual va kengaytirilgan reallik kabi texnologiyalar nogironligi bo'lgan shaxslarning ta'lim jarayoniga faol qo'shilishiga yordam beradi. Mazkur yondashuv inkluziv ta'limning sifatini oshirish va uning ijtimoiy ahamiyatini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar:Inkluziv ta'lim, Raqamli texnologiyalar, Maxsus ehtiyojli bolalar, Virtual reallik, Sun'iy intellekt, Interaktiv o'qitish, Ta'lim imkoniyatlari, Individual yondashuv, Moslashtirilgan ta'lim, Kengaytirilgan reallik

Bugungi kunda ta'lim jarayonlarini modernizatsiya qilish va ularni barcha ijtimoiy guruhlar uchun ochiq qilish muhim masala hisoblanadi. Inkluziv ta'lim jamiyatda teng imkoniyatlar yaratishga qaratilgan bo'lib, maxsus ehtiyojga ega bo'lgan bolalar uchun ta'limga teng kirish imkonini ta'minlaydi. Ushbu jarayonda raqamli texnologiyalarning ahamiyati ortib bormoqda.

Raqamli texnologiyalarning imkoniyatlari

Interaktiv o'quv platformalari. Raqamli platformalar orqali o'quv materiallarini moslashtirish va individual yondashuvni ta'minlash imkoniyati mavjud. Masalan, maxsus ehtiyojli bolalar uchun ovozli interfeyslar, osonlashtirilgan matnlar va

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

vizual materiallar bilan boyitilgan darsliklar taqdim etiladi.. Sun'iy intellekt asosidagi yordamchi vositalar

Sun'iy intellekt maxsus ehtiyojli shaxslarning ta'lim jarayonidagi qiyinchiliklarini bartaraf etishda yordam beradi. Nutqni tanish, matnlarni ovozli formatga o'tkazish va individual bilim olishni qo'llab-quvvatlash kabi funksiyalar sun'iy intellekt orqali amalga oshiriladi.

Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR). Ushbu texnologiyalar orqali o'quvchilar amaliy bilimlarni oson o'zlashtirish imkoniga ega bo'ladilar. Masalan, VR yordamida real hayotga yaqin bo'lgan sharoitlar yaratiladi, AR esa mavjud muhitni boyitib, ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi.

Moslashuvchan dars rejasi yaratish. Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini talabalar ehtiyojiga moslashtirish imkonini beradi. Masalan, interaktiv dars rejasi yordamida o'quvchilar o'z qobiliyatlari va ehtiyojlariga qarab ta'lim olishadi.

Texnologiyalarning ijtimoiy ahamiyati. Raqamli texnologiyalar maxsus ehtiyojli shaxslarni jamiyatga integratsiya qilish va ularning o'zini o'zi rivojlantirish imkoniyatlarini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon nafaqat ta'lim, balki iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ham xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalarning asosiy afzalliklari

Moslashuvchanlik. Raqamli texnologiyalar o'quv jarayonini moslashtirish imkonini beradi. Har bir o'quvchining individual ehtiyojlari, qobiliyatlari va o'rganish usullariga qarab, ta'lim jarayonini moslashtirish muhim ahamiyatga ega. Masalan, maxsus ehtiyojli bolalar uchun vizual, ovozli yoki sensorli interfeyslar orqali ta'lim materiallarini o'zlashtirish osonlashadi.

Dasturlarning xilma-xilligi. Maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun mo'ljallangan turli ilovalar, dasturiy ta'minot va platformalar mavjud. Masalan, disleksiya bilan bog'liq muammolarga duch keladigan o'quvchilar uchun matnlarni ovozli o'qib beruvchi dasturlar, ko'rish qobiliyati cheklangan o'quvchilar uchun esa Brayl shrifti asosida ishlab chiqilgan ilovalar keng qo'llanilmoqda.

Masofaviy ta'lim imkoniyatlari. Raqamli texnologiyalar yordamida masofadan ta'lim olish imkoniyati kengaymoqda. Bu ayniqsa, harakatlanish cheklovlari yoki geografik cheklovlar sababli ta'lim olishga qiyinchiliklar yuzaga kelgan hollarda

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

muhimdir. Masofaviy o'quv platformalari o'quvchilarga mustaqil ta'lim olish imkonini beradi.

O'yinlashtirilgan ta'lim. Raqamli o'yinlar va simulyatsiyalar orqali bilim olish jarayoni qiziqarli va samarali bo'ladi. Masalan, matematik hisob-kitoblarni yoki mantiqiy masalalarni hal qilish uchun yaratilgan o'yinlar o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Ta'limdagi teng imkoniyatlar. Raqamli vositalar yordamida barcha o'quvchilarga teng ta'lim olish imkoniyati yaratiladi. Bu jamiyatdagi ijtimoiy tengsizliklarni kamaytirishda ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, qishloq joylarda yashovchi o'quvchilar onlayn platformalar orqali yuqori sifatli ta'limdan foydalanishlari mumkin.

Inkluziv ta'limda raqamli texnologiyalarning o'ziga xos jihatlari. Inkluziv ta'lim maxsus ehtiyojli shaxslarning ta'lim jarayonida to'laqonli ishtirokini ta'minlash uchun moslashuvchan va innovatsion yondashuvni talab qiladi. Raqamli texnologiyalar bu borada ta'limni modernizatsiya qilishda muhim rol o'ynaydi. Quyida ushbu jarayonning yanada batafsil jihatlari yoritib beriladi:

O'qituvchilarning roli va raqamli vositalar bilan ishlash. Inkluziv ta'limni muvaffaqiyatli amalga oshirishda o'qituvchilarning malakasi muhim omil hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonida o'qituvchilarga quyidagi vazifalar yuklatiladi:

1. Dars materiallarini moslashtirish: Har bir o'quvchining ehtiyojlariga mos kontent yaratish. Masalan, ovoz chiqarib o'qish dasturlaridan foydalanish yoki videodarslarni subtitrlash.
2. Interaktiv metodlarni qo'llash: Darslarni qiziqarli va mazmunli o'tkazish uchun vizual va ovozli materiallardan foydalanish.
3. Texnologik bilimlarni oshirish: O'qituvchilarning raqamli vositalardan samarali foydalanishlari uchun muntazam treninglar tashkil etilishi kerak.

Maxsus texnologik vositalar va platformalar

1. Adaptiv o'quv dasturlari: Sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan dasturlar har bir o'quvchining bilim darajasini aniqlab, unga mos ta'lim rejimini taklif qiladi.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

2. Imkoniyatlarni kengaytiruvchi texnologiyalar: Masalan, ko'rish yoki eshitish qobiliyatida cheklolarga ega bo'lgan o'quvchilar uchun Brayl displeylari, subtitrl dasturlari va signallash texnologiyalari.

3. Gamifikatsiya (o'yinlashtirish): O'quvchilar bilimini oshirish uchun raqamli o'yinlar va simulyatsiyalardan foydalanish. Bu, ayniqsa, e'tibor qaratishda qiyinchiliklarga duch keladigan bolalar uchun samaralidir.

Infratuzilma va qo'llab-quvvatlash. Inkluziv ta'limni raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etishda infratuzilmani rivojlantirish muhimdir. Bunga quyidagilar kiradi:

Internet tarmog'iga kirishni ta'minlash: Qishloq joylarda yuqori tezlikdagi internet bilan ta'minlash orqali barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyat yaratish.

Texnik jihozlar bilan ta'minlash: Maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun mos kompyuterlar, planshetlar va boshqa texnik vositalarni yetkazib berish.

Davlat siyosati va dasturlari: Inkluziv ta'limni qo'llab-quvvatlovchi qonunchilik va moliyaviy dasturlarni rivojlantirish.

Ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki jamiyatda ijtimoiy tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. Maxsus ehtiyojli bolalarning bilim olish imkoniyatlari kengayib, ular kelajakda iqtisodiy jihatdan faol fuqarolarga aylanishadi. Bu esa jamiyat rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shadi.

Kelajak istiqbollari. Sun'iy intellekt va ta'lim: Sun'iy intellektning rivojlanishi inkluziv ta'lim jarayonini yanada moslashuvchan qiladi. Masalan, sun'iy intellekt yordamida har bir o'quvchi uchun alohida ta'lim rejasi ishlab chiqish mumkin bo'ladi.

Immersiv texnologiyalar: Virtual va kengaytirilgan reallik imkoniyatlari yordamida o'quvchilarni real hayot sharoitlariga tayyorlash samaradorligi oshadi.

Global hamkorlik: Raqamli texnologiyalar orqali xalqaro ta'lim tarmoqlari va platformalari bilan hamkorlik qilish imkoniyati paydo bo'ladi.

Xulosa

Raqamli texnologiyalar inkluziv ta'lim jarayonida inqilobiy o'zgarishlarni amalga oshirish uchun ulkan imkoniyatlar taqdim etadi. Ushbu texnologiyalar yordamida

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

har bir o'quvchiga moslashuvchan, samarali va qiziqarli ta'lim muhiti yaratiladi. Shu sababli, raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga keng joriy etish va ulardan to'liq foydalanish strategik ahamiyat kasb etadi.

Raqamli texnologiyalarni inkluziv ta'limda qo'llash nafaqat ta'lim jarayonini samaraliroq qiladi, balki o'quvchilar uchun qulay muhit yaratadi. Kelajakda ushbu texnologiyalardan yanada keng foydalanish inkluziv ta'limning rivojlanishi va barqarorligi uchun muhim asos bo'ladi. Shu bois, davlat va nodavlat tashkilotlar ushbu yo'nalishga e'tiborni kuchaytirishi lozim.

Inkluziv ta'lim jarayonlarini tashkil etishda raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi ta'lim sifatini yaxshilashga, shaxsiy ehtiyojlarni qondirishga va jamiyatdagi tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois, zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. British Educational Communications and Technology Agency (Becta), (2004). A review of the research literature on barriers to the uptake of ICT by teachers. Retrieved from <http://www.becta.org.uk>.
2. Allayarova, S.N. Implementation of modern information communication technologies (Ict) in higher education sector: International experience and the example of Uzbekistan (2019) International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering.
3. S. N. Allayarova "Masofaviy ta'lim: mazmuni, imkoniyatlari va kamchiliklari" Academic research in educational sciences. 2021 yil.